

Verkenkend onderzoek naar mogelijkheden voor Robinia pseudoacacia in Nederland

Op 2 februari heeft Stichting Robinia een verkennend literatuuronderzoek afgerond in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Dit rapport geeft een overzicht van de stand van de op januari 1992 beschikbare informatie en kennis over de mogelijkheden van de Robinia pseudoacacia in Nederland. In dit verband is gekeken naar de mogelijkheden voor de teelt van robinia, voor het gebruik van het hout en voor de afzet en verder naar de beheersmatige aspecten en ecologische risico's.

Stichting Robinia, recentelijk opgericht in september 1991, heeft zich tot doel gesteld een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van alternatieven voor tropisch hardhout en tevens de toepassing en het gebruik te bevorderen van milieuvriendelijke alternatieven voor op milieubelastende wijze verduurzaamde hout. Dit wil zij bereiken o.a. door te onderzoeken welke in Europa groeiende boomsoorten kwaliteitshout kunnen leveren voor verschillende doeleinden op een economische en ecologische verantwoorde wijze. Vervolgens wil zij voor de in Europa groeiende kwaliteitshoutsoorten onderzoeken wat de beste marktbenadering is. Hierbij heeft zij de 'produktketenbenadering' gekozen, hetgeen wil zeggen dat voor een boomsoort de volledige weg

van planten via kwaliteitsgericht beheren, oogsten en verwerken tot consumptie-artikelen wordt betrokken.

Het gebruik van duurzaam Europees hout kan op tweeërlei wijze een bijdrage leveren aan de mondiale en nationale milieuproblematiek. Enerzijds zou een verminderde vraag naar tropisch hardhout theoretisch gezien de afbraak van het tropische regenwoud kunnen vertragen. Anderzijds zou in Nederland het gebruik van op milieubelastende wijze verduurzaamde houtprodukten kunnen afnemen, hetgeen op korte en lange termijn een vermindering van de milieubelasting voor eigen omgeving betekent.

Als eerste boomsoort is gekozen voor robinia, omdat deze soort gezien zijn hardheid en duurzaamheid mogelijk kan bijdragen aan de vermindering van de tropisch hardhoutbehoefte en vanwege zijn eigenschappen kan robinia tevens goed dienen het imago van in Europa geteeld hout te verbeteren.

De Stichting wil zich met haar werk niet beperken tot robinia. In Europa groeien vele andere houtsoorten die het waard zijn onder de aandacht te worden gebracht. De huidige discussies die worden gevoerd omtrent de voors en de tegens van robiniahout acht de Stichting zeer wenselijk en nuttig, aangezien met name de aangevoerde bezwaren in de toekomst goed kunnen worden gebruikt bij het onder de loupe nemen van andere in Europa groeiende houtsoorten.

Stichting Robinia ontving van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in december

1991 de opdracht voor een verkennend literatuuronderzoek naar robinia. In korte tijd is een verkennend onderzoek verricht naar de gebruiksmogelijkheden van Robinia pseudoacacia in Nederland. Hiertoe is gebruik gemaakt van in de Wageningse bibliotheken beschikbare literatuurbronnen, literatuur van de Stichting, kennis van informanten uit de produktketen van bosteelt en houtprodukten en van de ervaringen van enkele deskundigen die eind 1991 oriënterende bezoeken hebben gebracht aan Hongarije. Hieronder volgen de conclusies uit het onderzoek:

Groeiplaatseisen

In Nederland is maar een klein areaal beplant met robinia in bosverband. Bovendien is de herkomst en het uitgevoerde beheer van de opstanden meestal onbekend. Hierdoor is het onmogelijk een goed inzicht te geven in de groeiplaatseisen die de robinia in Nederland stelt. Met name de klimaatseisen in relatie tot de houtkwaliteit zijn nog onduidelijk. De groeiplaatspreferentie met betrekking tot de bodem kan wel worden afgeleid uit buitenlandse bronnen. Hierin wordt aangegeven dat de Robinia pseudoacacia een bodemvage soort is met een voorkeur voor rijkere leemhoudende bodems met een goede vochtvoorziening, een niet te sterk fluctuerende grondwaterstand en een goede luchtdoorlatendheid. Vooral op het laatste wordt in de literatuur de nadruk gelegd. Ook op andere gronden kan houtproductie een rol spelen.

Productie

Omdat de Robinia pseudoacacia in Nederland vrijwel niet is aange-

plant met produktiedoel, onder andere vanwege de onbekendheid met de mogelijkheden in de verwerking, zijn geen relevante produktiecijfers bekend. Ervaringen in het stedelijke gebied met cultivars van een goede en bekende herkomst geven echter een indicatie van de grote produktiepotenties. Gegevens uit Duitsland, Frankrijk en Hongarije geven aan dat bij een voor de soort afgestemd beheer en een goede herkomst van het plantmateriaal een gemiddelde produktie kan worden verwacht van meer dan 10 m³/ha/jr op redelijk goede gronden.

Stamvorm

De robinia-opstanden in Nederland zijn meestal van een onbekende herkomst en hebben vaak slechte stamvormen. Wel bestaan enkele voorbeelden van robinia's in bosverband met een (zeer) goede stamvorm. Het (ontbreken van) beheer, de relatief geringe genetische kwaliteit en de vegetatieve genetische degradatie hebben waarschijnlijk de laatste eeuw bijgedragen aan de veelal matige stamvormen van de robinia in Nederland. Het vermoeden bestaat dat het beheer een grote invloed heeft op de stamvorm. In het stedelijk groen zijn goede selecties uit Hongarije aanwezig. De bruikbaarheid van deze selecties voor bosaanleg in Nederland is echter nog grotendeels onbekend.

Beheer

Robinia vermeerdert zich voornamelijk door stronk- en wortelopslag. Weliswaar kan robinia zich nog geruime tijd instandhouden onder andere boomsoorten, uiteindelijk verdwijnt de ondergroei van robinia als deze niet wordt vrijgesteld. Bij het beheer kan hier op ingespeeld worden door bij te mengen met schaduw-boomsoorten of door het aanbrengen

van waterscheidingen. Uit de Nederlandse ervaringen van robinia in bosverband, zowel als hoofdsoort en als mengsoort, zijn er geen aanwijzingen gevonden van problemen door ongebreidelde wortelopslag.

Nevenfuncties

Naast houtproduktie kan robinia ook andere functies vervullen. De bloemen bevatten bijvoorbeeld veel nectar zodat het houden van bijen voor een goed bijproduct kan zorgen. De boom is recreatief aantrekkelijk, zowel in lanen als in bosverband, onder andere vanwege zijn grillige bast en lichte kroon. Tevens is deze boomsoort geschikt voor bodemverbetering en het tegengaan van helling-erosie.

Eenmalige omlopen

Belangrijke arealen van landbouwgronden, al dan niet momenteel uit produktie genomen, kunnen geschikt zijn voor de robiniateelt. Ook kunnen tijdelijk niet gebruikte industrieterreinen en andere braakliggende terreinen goede mogelijkheden bieden robinia aan te planten. De huidige Nederlandse regelingen bieden echter op dit moment slechts een beperkte stimulans robinia aan te planten. De subsidieregeling snelgroeiend hout is vooraansnog niet van toepassing voor robinia.

Ziekten en plagen

De Robinia pseudoacacia is in Europa tot nu toe ongevoelig gebleken voor ernstige aantastingen door insecten en schimmels. Op oudere leeftijd kan kernrot optreden, met name bij bomen die afkomstig zijn uit stronkopslag.

Houtkwaliteit

De houtkwaliteit en de duurzaamheid van de Robinia pseudoacacia vormt een zeer sterk punt. Alle geraadpleegde bronnen geven aan dat het hout van de robinia

een goed alternatief kan vormen voor het gebruik van tropisch hardhout, met name in specifieke toepassingen. Worden er bij toepassing eisen gesteld aan duurzaamheid, kracht, buigeigenschappen en dergelijke, dan kan robinia toegepast worden. Voor andere toepassingen met minder hoge en/of specifieke eisen kunnen ook andere houtsoorten dienen. Door de kwaliteit van het robiniahout is de afzetmarkt van het hout in potentie zeer groot. Het hout kan met name voor allerlei buitentoepassingen worden gebruikt.

Houtgebruik

In Nederland zijn geen robinia-opstanden aanwezig die bedrijfsmatig worden beheerd. Het gebruik van robinia beperkt zich meestal tot het oogsten van paalhout uit wortelopslag. Door de vaak kromme vormen en de onbekendheid met de mogelijkheden van verwerking wordt het hout van grotere bomen vrijwel alleen als brandhout gebruikt. In landen als Frankrijk en Hongarije wordt een korte omloop aangehouden, waarbij na ca. 10 jaar verkoopbaar paalhout kan worden geoogst. De eindkap vindt plaats na 30-40 jaar, waarbij de oogst uit hoogwaardig zaaghout bestaat. Verjonging van een bestaande robinia-opstand is relatief goedkoop omdat gebruik kan worden gemaakt van de wortelopslag.

Houtaanbod

Robiniahoutaanbod uit Nederland en het buitenland is beperkt. Dit geldt zowel voor paalhout als voor zaaghout. Verschillende bedrijven en organisaties zijn echter bezig het buitenlandse aanbod, zowel kwalitatief als kwantitatief, te vergroten.

Het verkennende onderzoek naar de mogelijkheden voor de Robi-

nia pseudoacacia geeft aan dat het gaat om een veelbelovende boomsoort, met name door de goede eigenschappen van het hout. Het verdient dan ook aanbeveling het rapport nader uit te werken middels literatuurstudies, veldonderzoek en gesprekken met betrokkenen zowel in Nederland als in andere landen waar robinia geteeld wordt. Hierbij is het goed toegankelijk maken van de verzamelde gegevens zeer belangrijk voor alle betrokkenen uit de houtproductketen. Daarnaast is het wenselijk voor het verkrijgen van meer inzicht dat voor wetenschappelijk onderzoek praktijkproeven met plantmateriaal van diverse herkomsten op verschillende groeiplaatsen in Nederland worden gestart. Stichting Robinia is op dit moment bezig op diverse locaties in Nederland praktijkproeven op te zetten. Voor meer informatie over de in-

houd van het rapport kunt u contact opnemen met Stichting Robinia. Het rapport "Verkenkend onderzoek naar de mogelijkheden van Robinia pseudoacacia in Nederland" is vanaf eind april bij de Stichting te verkrijgen, de prijs bedraagt f 20,- per exemplaar ex. verzendkosten.

Stichting Robinia ziet zich zelf als een coördinatie- en informatiepunt voor waardevolle houtsoorten en robinia in het bijzonder. Voor de volgende zaken kunt u contact opnemen:

- informatie betreffende beleid, teelt, onderzoek, verwerking en toepassing
- contacten binnen de betreffende onderdelen van de houtproductketen
- kwaliteitseigenschappen van het hout voor verschillende toepassingen
- adviezen bij aanplant van robi-

■ *Hongaarse moederopstand van een geselecteerde kloon*
(Foto: Stichting Robinia)

nia en aanschaf van plantmateriaal

- voor het opzetten en uitwerken van stimulerings- en uitwisselingsprojecten in binnen- en buitenland

Stichting Robinia is te bereiken door te schrijven, bellen of faxen op:

Postbus 494, 6700 AL Wageningen
08370-21711 (fax 25046)
coördinatie: A. Vries